

В статье представлен теоретический анализ проблемы использования национальной игры с целью коррекции психофизического развития умственно отсталых дошкольников, её влияние на различные стороны их жизни. Предложены методические советы касательно использования национальных игр в учебно-воспитательной работе с детьми в специальном дошкольном учреждении по годам обучения: проведение пропедевтической работы, ознакомление с новыми жанрами народного творчества, получение основных знаний про календарно-обрядовые игры. Определены основные условия достижения лучших результатов усвоения умственно отсталыми детьми украинских народных игр и реализация коррекционно-развивающих возможностей народного творчества: изучение педагогами-дефектологами украинского языка и традиций, использования национальных игр в разных видах детской деятельности, проведение пропедевтической работы в процессе усвоения детьми народного творчества, тщательный отбор народных игр в соответствии с уровнем знаний и особенностей психофизического развития умственно отсталых дошкольников, расширение круга использования народных игр и приобщение детей к участию в них.

Ключевые слова: коррекционно-воспитательная работа, национальные игры, организационно-педагогические условия, умственно отсталые дошкольники.

Omelchenko M. S. Organizational and pedagogical conditions for the implementation of the correctional and educational potential of the national game in special preschool institution

In the article there is introduced the theoretical analysis of the problem of the use of the national game with the purpose of the correction of psychophysical development of the mentally retarded children, its influence on the different sides of their life. There are proposed the method guides as to the use of the national games at special preschool institution in accordance with the years of studying: conducting the propaedeutic work, exploring the new genres of the folk art, obtaining the basic information about the calendar ritual games. There are defined the basic conditions for obtaining the best results by the mentally retarded children of the Ukrainian national games and realizing the correctional and developing opportunities of the folk art: learning by the teachers-defectologists of the Ukrainian language and traditions, using the national games in the different types of the children activities, conducting the propaedeutic work in the process of mastering the folk art, selecting thoroughly the national games according to their level of knowledge and peculiarities of the psychophysical development of the mentally retarded preschool children, widening the range of the national games used and attracting these children to participate in them.

Key words: correctional educational work, national games, organizational and pedagogical conditions, mentally retarded preschool children.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2014 р.

Статтю прийнято до друку 25.02.2014 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Дмитрієва І.В.

УДК 376 – 056.264 – 0 27.561 – 044.247

СТАН СФОРМОВАНОСТІ ТЕОРЕТИКО-КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТУ ІНТЕГРАЦІЇ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ І ПЕДАГОГІЧНОЇ СКЛАДОВИХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛОГОПЕДІВ

Пахомова Н. Г.

доктор педагогічних наук, доцент

На сучасному етапі інтенсивного розвитку соціально-політичного, економічного прогресу актуальним залишається підготовка висококваліфікованих і конкурентоспроможних корекційних педагогів, які володіють інтегрованими медико-психологічними і педагогічними знаннями, здатні самостійно приймати важливі рішення в ситуаціях вибору та надавати кваліфіковану допомогу. Дослідженню теоретичних основ і організаційно-методичних аспектів розвитку інтеграції знань в умовах професійної підготовки фахівців присвячені праці А. Беляєвої, В. Беспалько, С. Гончаренко, Ю. Жидецького, В. Ільченко, Я. Кміта, С. Клепко, Е. Коваленко, Л. Ломако, А. Павленко, О. Проказа, Н. Сабіров, В. Сисоєвої та ін. Інтегративність освітнього процесу, як один із базових факторів розвитку та розкриття потенційних можливостей особистості, знайшло своє відображення в роботах, присвячених підготовці вчителів у системі вищої освіти (В. Арнаутова, В. Беспалько, О. Бичкова, І. Богатова, В. Бондар, С. Дружилов, В. Ільїна, В. Синьов, Г. Селевко, Л. Спірін, М. Чапаєв, М. Шеремет, І. Яковлева та ін.). У даному аспекті особливого значення набуває застосування інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань в процесі корекційно-логопедичної роботи, що забезпечує готовність логопеда до клінічного аналізу патологічних явищ, психолого-педагогічного аналізу особливостей психічного і мовленнєвого розвитку, підвищує ефективність та результативність діагностичної, реабілітаційної, пропедевтичної, корекційної та консультативно-просвітницької діяльності. Складність і багатогранність корекційної діяльності зумовлює необхідність детального вивчення теоретико-когнітивного компоненту інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових фахової підготовки логопедів з метою визначення основних аспектів активізації інтегративних знань. Тому *метою* є дослідження стану сформованості теоретико-когнітивного компоненту професійної підготовки як основи оволодіння інтегративними медико-психологічними і педагогічними знаннями і уміннями в процесі фахової підготовки логопедів. *Завданнями* є: визначення критеріїв і показників

теоретико-когнітивного компоненту інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових фахової підготовки та вивчення його стану сформованості у майбутніх логопедів.

Термін "інтеграція" у словнику іноземних слів тлумачиться як об'єднання розрізаних частин у єдине загальне ціле. Він стосується різних сфер життя і живається в різних науках [4]. Філософський енциклопедичний словник подає визначення цього поняття як певну сторону процесу розвитку, який пов'язаний з об'єднанням у єдине ціле різнорідних частин і елементів [5]. "Енциклопедія освіти" визначає інтегративний підхід в освіті, як підхід, що веде до інтеграції змісту освіти, тобто доцільного об'єднання його елементів у цілісність, коли результатом інтегративного підходу в педагогіці можуть бути цілісні знання різних рівнів – цілісність знань про дійсність; про природу з тієї чи іншої освітньої галузі, предмета, курсу, розділу, теми [2]. Інтеграція медико-психологічної і педагогічної складових в процесі професійної підготовки логопедів, в контексті нашого дослідження, – це динамічний, безперервний, суперечливий процес, який потребує прогностичного підходу, врахування мотивації та особливостей параметрів знань, виявлення специфіки їх структурування, предметних та інтегрованих знань та передбачає застосування адекватних змісту форм, методів, засобів навчання. Інтеграція педагогічних, психологічних і медичних знань і умінь, як правило, пов'язана з узагальненням, ущільненням, концентрацією, які спричинені необхідністю покращення і полегшення зберігання, передачі, засвоєння і використання цих знань, а також з їх упорядкуванням, класифікацією, систематизацією, взаємопроникненням різних методів пізнання і моделюванням, відтворенням цілісності складно організованих об'єктів.

Беручи до уваги широкомасштабність феномена дослідження, визначено, що об'єктивне оцінювання сформованості інтегративних знань набуває неабиякої значущості у створенні випереджаючих проектів корекційно-педагогічних явищ і процесів на основі їх внутрішньої єдності (діагностичний, реабілітаційний, корекційний та ін.). Теоретико-когнітивний критерій окреслюється як базовий відносно до всієї системи підготовки логопедів, характеризує рівень інтегративних знань з медичної, психологічної та педагогічної галузей, які є цілісним відображенням у свідомості майбутнього логопеда єдності складових професійної діяльності. Даний компонент виконує гносеологічну, світоглядну функції; його дія спрямована на забезпечення інформації про відношення між суб'єктом і об'єктом інтегративного пізнання оточуючого світу, закономірності її розвитку та на реалізацію умінь оперувати цією інформацією у різних сферах корекційно-педагогічної і консультативно-просвітницької діяльності. Визначений компонент проявляється у епістемологічній компетентності студентів і слугує критерієм їхньої гносеологічної обізнаності, здатності до інтегративного мислення, пошуку шляхів вирішення комплексних корекційно-педагогічних проблем, доведення теоретичних висновків, формулювання інтертеоретичних положень про розуміння і педагогічне осмислення сутності і складності будь-якого дефекту, його глибини, володіння діагностичними методиками, умінням спроектувати корекційно-реабілітаційні заходи відповідно до діагнозу і віку дитини, здатність прогнозувати адаптаційні можливості дитини, набувати медичної, психологічної і педагогічної компетентності для подальшої професійної практичної діяльності, яка реалізується в різноманітних видах (діагностична, корекційна, реабілітаційна, прогностична, профілактична, організаційно-управлінська, комунікативна, інформаційна тощо), інтегруючись із діяльністю представників інших професій.

Основним полем визначення теоретико-когнітивної основи інтегративної підготовки стають конкретні знання з медико-біологічних, психологічних і педагогічних дисциплін та процес формування у корекційних педагогів інтегративного мислення як результат засвоєння науково-теоретичних засад професійної діяльності та вивчення психолого-педагогічних потенційних можливостей особистості.

Теоретико-когнітивний компонент інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки логопедів оцінюється за трьома провідними показниками: сформованість теоретико-методологічних знань із інтегрованих дисциплін; сформованість знань із окремих видів та технологій корекційної роботи; розвиненість інтегративного мислення студентів (логопедів). Вихідними позиціями для оцінки якості засвоєння інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових вибрані: 1) обсяг знань у вимірах навчальних програм інтегрованих курсів (нейропсихолінгвістика); 2) використання інтеграції медико-психологічних і педагогічних знань під час розв'язання навчальних діагностичних, психолого-педагогічних, корекційно-реабілітаційних задач і дій.

Визначаючи можливі параметри виявлення даних за зазначеними двома показниками (сформованість теоретико-методологічних та методико-технологічних знань з нейропсихолінгвістики), ми звернулися до загальноприйнятої у вітчизняній дидактиці характеристики якості знань [1, с. 374; 3]. До характеристик кількості та якості знань із нейропсихолінгвістики (за першими двома показниками теоретико-когнітивного критерію) відносимо: *повноту* інтеграції медико-психологічних і педагогічних знань (вбачаємо у знаходженні внутрішньої єдності інтегративного знання, розкритті його всезагальних характеристик на засадах виокремлення реальної основи закономірної взаємодії теоретичних знань із професійно орієнтованих дисциплін і практичних умінь у різних видах корекційно-педагогічної діяльності, зокрема це – кількість програмних знань із нейропсихолінгвістики); *конкретність* – обсяг фактичних знань та вміння розкласти їх на елементи (проявляється у здатності конкретизувати загальні основи системи медичних, психологічних і педагогічних знань у корекційній роботі); *глибину* – сукупність осмислених логопедами (студентами) зв'язків і відношень між знаннями з нейропсихолінгвістики та іншими медичними,

психологічними і педагогічними знаннями, також визначається розумінням внутрішніх і зовнішніх зв'язків між елементами інтегративної системи медико-психологічних і педагогічних знань, множиною смислових міждисциплінарних асоціацій, що уможливує заглиблення в сутність корекційного процесу; *системність* – осмислення складу і упорядкованості генетично однорідних, але розрізнених знань про предмети і явища навколишньої дійсності в цілісну інтегративну систему за певними властивостями, загальним відношенням єдності, конструктивним принципом, відображає єдність матеріального світу у змісті вищої освіти, базується на істотних зв'язках, що об'єднують предмети і явища педагогіки, властивості яких рельєфно виявляються у процесі систематизації; *систематичність* – осмислення складу медико-психологічних і педагогічних знань у структурі курсу нейропсихолінгвістики та наукової теорії корекційної педагогіки в цілому; *оперативність* – уміння користуватися нейропсихолінгвістичними знаннями у стандартних та нестандартних корекційно-педагогічних ситуаціях, виражається в оволодінні умінням застосовувати набуті інтегративні знання у подібних і варіативних ситуаціях, знаходити узагальнені способи пізнавальних дій у визначених і нових проблемних ситуаціях у процесі корекційної роботи; *гнучкість* – уміння самостійно знаходити варіативні способи застосування інтегративних знань у процесі діагностичної, абілітаційної, корекційної та реабілітаційної діяльності; *узагальненість* – уміння виразити конкретне знання в узагальненій формі (розробка корекційних, реабілітаційних програм); *універсальність* (встановлення загальних закономірностей розвитку інтеграції медико-психологічних і педагогічних знань на основі єдності явищ і процесів об'єктивного світу і законів діалектики).

До кількісної характеристики інтегрованих медико-психологічних і педагогічних знань (такої, що відповідає процесам сприйняття-осмислення-накопичення фактичної інформації) зараховуємо їхню повноту та конкретність, а до якісної (такої, що відноситься до результатів або процесів когнітивно-пізнавальної діяльності) відносимо глибину, систематичність, системність, оперативність, гнучкість, узагальненість, універсальність. Як результат ми одержали систему оцінних параметрів перших двох показників (якісної та кількісної характеристики сформованості знань із нейропсихолінгвістики як конкретної реалізації інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки) теоретико-когнітивного критерію сформованості інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки логопедів.

Встановлюючи зміст третього показника (розвиненість інтегративного мислення студентів та логопедів), передбаченого для оцінки сформованості інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки, ми виходили із розуміння сутності цього виду педагогічного мислення як процесу виокремлення, формування і розробки способів розв'язання корекційно-педагогічної задачі. Розробляючи цей показник, брали за основу розуміння сутності інтеграції складових та її найважливішої форми – інтегративного мислення як такого, що спрямоване на розпізнавання властивостей, характеристик і станів усіх компонентів конкретної корекційно-педагогічної ситуації, на вироблення основ для прийняття і виконання логопедом практичних рішень під час діагностики, корекції, реабілітації, абілітації тощо. Водночас, інтегративне мислення як провідна ознака готовності логопеда до інтегративної діяльності відображає ступінь проникнення до причино-наслідкових зв'язків корекційно-педагогічного процесу в цілому, а також до важливих для професійної діяльності логопеда «аналізу своєї діяльності, поглядів, переживань, знаходження науково обґрунтованих пояснень успіхів і недоліків, передбачення результатів роботи» [1, с. 252].

Оцінними параметрами третього показника теоретико-когнітивного критерію (рівень розвиненості інтегративного мислення студента (логопеда)) нами були обрані такі: якість аналізу й оцінки корекційно-педагогічної ситуації; якість інтеграції медичних, психологічних і педагогічних знань для створення необхідних умов щодо ефективної організації корекційно-педагогічного процесу, якість створених діагностичних, корекційних та реабілітаційних програм із застосуванням нейропсихолінгвістичних знань; якість педагогічних рішень в обранні методик і технологій корекційного впливу.

Таким чином, сформованість теоретико-когнітивного критерію передбачає, *по-перше*, вміння аналізувати і оцінювати клініко-соматичні, психолого-педагогічні і корекційно-педагогічні явища з позицій інтегративного підходу до власних професійних знань щодо організації корекційної діяльності й особистісних якостей вихованців на основі врахування інтеграції медико-психологічних і педагогічних знань в структурі освітнього процесу з урахуванням потенційних можливостей індивідуальності; *по-друге*, ґрунтовне засвоєння теоретичних засад інтеграції складових професійної підготовки, розуміння сутності комплексного корекційного впливу на людину, успішне оволодіння інтегративними медико-біологічними, клінічними, психологічними і педагогічними знаннями і уміннями, потрібних для практичної діяльності та успішності у процесі опанування професійно орієнтованими дисциплінами. Рівень сформованості зазначеного критерію вимірювався за допомогою таких методів: спостереження за діяльністю студентів (логопедів) на заняттях; аналіз відеозаписів занять; анкетування і тестування за спеціально розробленими завданнями; опитування студентів і викладачів ВНЗ.

До експериментального дослідження було залучено 1052 студента та магістранта очного та заочного відділень Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова які навчалися за

спеціальністю: «Логопедія. Спеціальна психологія», а також 136 педагогів-слухачів логопедів що навчались на курсах підвищення кваліфікації. На основі визначених показників *теоретико-когнітивного* критерію інтеграції медико-психологічних і педагогічних складових та за допомогою підібраних організаційних форм і методів діагностування були визначені рівні (високий, достатній, середній і низький) сформованості зазначеного компонента інтегративної підготовки логопедів.

При *високому* рівні сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань за *теоретико-когнітивним* студент (логопед) демонструє компетентність з більшості видів і технологій корекційної роботи та розвиненість інтегративного мислення. Вміє самостійно знаходити додаткові джерела інформації про можливість інтеграції медичних, психологічних і педагогічних знань в корекційної роботи, аналізувати їх та робити цілісний прогноз стосовно ефективності методик та технологій в корекційному процесі. На *достатньому* рівні студенти (логопеди) демонструють глибокі теоретико-методологічні знання з інтегрованих курсів (чітка сформованість знань з окремих найбільш цікавих та значущих для професійної діяльності знань поєднується з фронтальною обізнаністю з іншими видами й засобами медичної, психологічної, соціальної і педагогічної корекції, діагностики, реабілітації тощо). Рівень розвиненості інтегративного мислення (аналіз, синтез, узагальнення, прогнозування тощо) є досить високим (в основному за рахунок детального опанування міждисциплінарним підходом до окремих видів і засобів корекційного процесу та загальною професійною обізнаністю). *Середній* рівень сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань за теоретико-когнітивним критерієм передбачає, що система інтегративних знань сформована частково. Здатність до науково-дослідної роботи в галузі корекційної педагогіки та елементи інтегративного мислення в окремих психолого-педагогічних ситуаціях простежуються епізодично. На *низькому* рівні сформованості інтегративних знань студент (логопед) володіє інтегративним навчальним матеріалом лише у форматі елементарного розпізнавання й відтворення окремих фактів, елементів, понять, навичок у галузі корекційної педагогіки. Рівень розвиненості інтегративного мислення дуже низький або практично відсутній внаслідок слабкої мотивації при опануванні інформації з інтегративних курсів. Фіксується відсутність системи знань та умінь аналізувати, інтегрувати та синтезувати отриману інформацію.

Результати сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань у групі студентів за теоретико-когнітивним критерієм представлені у таблиці 1. Аналіз отриманих експериментальних даних свідчить про переважно середній – 61,5% (647 осіб), достатній – 28,6% (301 особа), низький – 5,3% (56 осіб) і лише 4,6% (48 осіб) – високий рівні сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань за теоретико-когнітивним критерієм.

Таблиця 1

Рівні сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань за теоретико-когнітивним критерієм (у %)

Експериментальні групи	Розподіл учасників експерименту за рівнями сформованості теоретико-когнітивного критерію (%)			
	Високий	Достатній	Середній	Низький
Студенти (1052 осіб)	4,6 (48)	28,6 (301)	61,5 (647)	5,3 (56)

Результати дослідження рівнів сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань за теоретико-когнітивним критерієм у логопедів спеціальних і загальноосвітніх навчальних закладів показали, що понад 90% освітян мають середній (36%) і низький (55,1%) та лише 8,1% – достатній і 0,8% – високий рівні (табл. 2).

Отримані в процесі експерименту дані за усіма показниками теоретико-когнітивного критерію, свідчили про те, що в цілому для студентів (логопедів) характерною була відсутність чітких уявлень про інтеграцію медико-психологічних і педагогічних знань у корекційно-педагогічній діяльності, наслідок, неповністю сформоване ставлення до неї.

Таблиця 2

Рівні сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань за теоретико-когнітивним критерієм в групі логопедів (у %)

Групи логопедів за стажом роботи (вибірка логопедів 136 осіб)	Розподіл логопедів за рівнями сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань за теоретико-когнітивним критерієм (%)			
	Високий	Достатній	Середній	Низький
до 5 р. (22 осіб)	4,5 (1)	4,5 (1)	41 (9)	50 (11)
до 10 р. (56 осіб)	–	7,2 (4)	21,4 (12)	71,4 (40)
до 15 р. (20 осіб)	–	10 (2)	50 (10)	40 (8)
до 20 р. (23 осіб)	–	8,7 (2)	34,8 (8)	56,5 (13)
понад 20 р. (15 осіб)	–	13,3 (2)	66,7 (10)	20 (3)
Усього	0,8 (1)	8,1 (11)	36 (49)	55,1 (75)

Проте, за даними експерименту, абсолютна більшість реципієнтів на перших заняттях з інтегрованих курсів виявила високий рівень зацікавленості цим підходом побудови сучасної особистісно орієнтованої педагогічної парадигми. В окремої частини студентів було зафіксовано доволі низький рівень сформованості когнітивних операцій у структурі інтегративного мислення. Аналіз результатів експерименту уможливив висновок про доцільність спеціального навчання майбутніх і працюючих логопедів, спрямованого на підвищення рівня теоретико-когнітивної складової інтегративної медико-психологічної і педагогічної професійної підготовки з урахуванням особливостей та потенційних можливості майбутніх фахівців. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні рівнів сформованості практичних умінь і навичок інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки логопедів.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устинович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Енциклопедія освіти / [гол. редактор В. Г. Кремень] / Акад. пед. наук України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Лернер И. Я. Дидактическая система методов обучения / И. Я. Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 185 с.
4. Современный словарь иностранных слов. – М. : Русский язык, 1992.
5. Философский энциклопедический словарь / гл. ред.: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М. : Советская энциклопедия, 1983. – 840 с.

References

1. Goncharenko S. U. Ukrayinskiy pedagogichniy slovník / Semen Ustinovich Goncharenko. – K. : Libid, 1997. – p. 376 (ukr).
2. Entsiklopediya osviti / [gol. redaktor V. G. Kremen] / Akad. ped. nauk Ukrayini. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – p. 1040 (ukr).
3. Lerner I. Ya. Didakticheskaya sistema metodov obucheniya / I. Ya. Lerner. – M. : Pedagogika, 1981. – p. 185. (rus).
4. Sovremennyiy slovar inostrannyih slov. – M. : Russkiy yazyk, 1992. – p. 740 (rus).
5. Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar / gl. red. : L. F. Ilichev, P. N. Fedoseev, S. M. Kovalev, V. G. Panov. – M. : Sovetskaya entsiklopediya, 1983. – p. 840 (rus).

Пахомова Н.Г. Стан сформованості теоретико-когнітивного компоненту інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки логопедів.

У статті висвітлена необхідність інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки логопедів. Розкрита сутність поняття «інтеграція». Схарактеризовані теоретико-когнітивні основи інтеграції медичних, психологічних і педагогічних знань та умінь у навчальному процесі. Розглянуті якісні і кількісні показники базового критерію інтеграції складових професійної підготовки корекційних педагогів. Визначені параметри оцінки та обґрунтована необхідність підвищення рівнів сформованості теоретико-когнітивного складового інтегративної підготовки. Експериментально вивчено стан сформованості теоретико-когнітивного критерію інтеграції складових фахової підготовки логопедів та визначені рівні. Особлива увага надається визначенню та характеристиці умовам організації інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки в умовах вищого педагогічного навчального закладу.

Ключові слова: інтеграція, медико-психологічні і педагогічні складові, критерії і показники сформованості інтегративних знань, професійна підготовка логопеда.

Пахомова Н.Г. Состояние сформированности теоретико-когнитивного компонента интеграции медико-психологической и педагогической составляющих профессиональной подготовки логопедов.

В статье освещается необходимость интеграции медико-психологической и педагогической составляющих профессиональной подготовки логопедов. Раскрыта суть понятия «интеграция». Охарактеризованы теоретико-когнитивные основы интеграции медицинских, психологических и педагогических знаний и умений в учебном процессе. Рассмотрены качественные и количественные показатели базового критерия интеграции составляющих профессиональной подготовки коррекционных педагогов. Определены параметры оценки и обоснована необходимость повышения уровней сформированности теоретико-когнитивного составляющего интегративной подготовки. Экспериментально изучено состояние сформированности теоретико-когнитивного критерия интеграции составляющих профессиональной подготовки логопедов и определены уровни. Особое внимание уделяется определению и характеристике условиям организации интеграции составляющих профессиональной подготовки в условиях высшего педагогического учебного заведения.

Ключевые слова: интеграция, медико-психологические и педагогические составляющие, критерии и показатели формирования интегративных знаний, профессиональная подготовка логопеда.

Pakhomova N.G. The condition of theoretical-cognitive component of integration of the medical, psychological and pedagogical components of professional training speech therapists.

The article shows the need of the integration of medical, psychological and educational components of the training of speech therapists. The essence of the concept of "integration" is disclosed. Theoretical cognitive foundations of the integration of medical, psychological and pedagogical knowledge and skills in the learning process are characterized. Examined the qualitative and quantitative components of the basic criteria of integration components of professional training of the correctional educators.

Qualitative and quantitative characteristics includes: completeness, specificity, depth, consistency, regularity, efficiency, flexibility, generalization, universality of the integration of medical and psychological and pedagogical knowledge. Theoretical and cognitive component integration of medical, psychological and pedagogical components of professional training of the speech therapists evaluated by three major factors: the level of formation of theoretical and methodological knowledge of integrated disciplines, the level of formation knowledge of separate types and techniques of correction work, the level of development of integrative thinking students (speech therapists).

Evaluation parameters are defined and the necessity to increase the level of formation theoretical and cognitive component of integrative training is substantiated. Experimentally studied the state of formation of theoretical and cognitive criterion of

integration components professional training of speech therapists and identified the levels. Particular attention is paid to the identification and characteristic of the conditions of organization of the integration components of training in conditions of higher educational institution.

Keywords: integration, medical, psychological and educational components, measures and indicators of formation of integrative knowledge, training of speech therapists.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2014 р.

Статтю прийнято до друку 25.02.2014 р.

УДК 159.922.76-056.264:616.21-008.5

ПСИХОЛОГО-МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ТПМ ПРИ ІНКЛЮЗИВНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

Пімєнова К.О.

В Україні та й у світі в цілому спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей з психофізичними порушеннями. Недосконалість існуючих форм навчання і виховання, відповідним потребам і здібностям дітей цієї категорії, численні проблеми їх адаптації та соціальної інтеграції в суспільство свідчать про недосконалість соціальної та освітньої політики щодо дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Тому все більшої актуальності набуває проблема психолого-медико-педагогічного супроводу дітей з тяжкими порушеннями мовлення в інклюзивних класах.

Організація ефективної соціально-освітньої інклюзії можлива лише в умовах тісної взаємодії педагогів загальноосвітнього закладу та спеціалістів служби супроводу: вчителів-дефектологів, логопедів, психологів, тобто співробітників, чия професійна діяльність забезпечує проведення медичної, психологічної, педагогічної, соціальної корекції.

У розв'язанні складних і багатопланових завдань інклюзивної освіти школярів з ТПМ важлива роль відводиться саме вчителю, тому визначимо його функції. Серед них основними є:

1. Корекційна – передбачає використання різноманітних методів та прийомів з метою корекції та компенсації недоліків психофізичного розвитку, дотримання дидактичних принципів навчання.

2. Гностична – полягає у вивченні суб'єкта діяльності (учень) та її об'єкту (колективу і самого процесу навчання) без чого унеможливується організація продуктивного навчально-виховного процесу.

3. Комунікативна – забезпечує формоутворюючу систему процесу навчання і передбачає високий рівень культури вчителя, вміння організувати й керувати педагогічним спілкуванням

4. Матеріальна – передбачає відбір й використання наочності, спеціального обладнання тощо [1].

Успішність навчально-виховної роботи в інклюзивних класах залежить від багатьох факторів, в тому числі і професійної компетентності педагогічних кадрів. Освітня інклюзія без педагогів високої професійної підготовки неможлива. З огляду на це набуває актуальності питання забезпечення процесу інклюзивного навчання дітей з ТПМ висококваліфікованими фахівцями, які повинні володіти повною інформацією про анамнез дитини; вивчати стан уваги, стомлюваності, темпу роботи кожної дитини; вміти спостерігати за дітьми та оцінювати динаміку їх розвитку в процесі навчання; адаптувати навчальні плани, методики, наочний матеріал та середовище до спеціальних потреб дітей; навчитися визначати, оцінювати і створювати навчальне середовище для дітей з різними потребами; розуміти важливість цілеспрямованого залучення до роботи з дітьми членів родини, встановлення з ними партнерських стосунків; мати високий професійний потенціал; володіти прийомами позитивної мотивації; створювати оптимальні умови для спілкування, сприяти налагодженню дружніх стосунків між дітьми та формуванню колективу; формувати у дітей досвід стосунків у соціумі, навичок адаптації до соціального середовища; ставитися з повагою до дітей і батьків.

Робота в навчальних закладах з інклюзивною формою дає якісно новий стимул до самовдосконалення педагога, тому що він має можливість поглиблювати свої знання про закономірності розвитку дітей, виробляти власні позиції щодо ефективності навчальних технологій. Ця робота формує у педагога нове розуміння проблем дітей, які мають ті чи інші порушення, розкриває перед ним стратегію і тактику психолого-педагогічної (а часто й медичної) підтримки цих дітей.

Учителю інклюзивного класу важливо знати спеціальні прийоми та методики навчання та виховання учнів з ТПМ, використовувати на уроках наочний та роздатковий матеріал, проводити пропедевтичну роботу з учнями з метою якісного засвоєння ними навчальної програми. Зміст, форми та методи навчання і виховання дітей з тяжкими порушеннями мовлення повинні мати корекційно-розвивальне спрямування. Це означає, що кожна тема, що вивчається у школі, кожен метод і прийом, використаний вчителем чи вихователем, не лише сприятимуть засвоєнню знань, умінь, навичок, формуванню позитивної поведінки, а й спрямовуватимуться на виправлення вад мовленнєвого та психофізичного розвитку.